

**SPIJKER JE
SPELLING
BIJ**

SPIJKER JE SPELLING BIJ

—

Danielle De Smet
& Liesbet De Vuyst

ACADEMIA
PRESS

Uitgeverij Academia Press
Coupure Rechts 88
9000 Gent
België

www.academiapress.be

Uitgeverij Academia Press maakt deel uit van Lannoo Uitgeverij,
de boeken- en multimediativisie van Uitgeverij Lannoo nv.

ISBN 9789401423656
D/2024/45/236
NUR 623

Danielle De Smet & Liesbet De Vuyst
Spijker je spelling bij
Gent, Academia Press, 2024, 176 p.

Hernieuwde editie, 2024
Vormgeving: Davine Peleman en Keppie & Keppie

© Danielle De Smet, Liesbet De Vuyst & Uitgeverij Lannoo nv, Tielt

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Inleiding	7
HOOFDSTUK 1: Werkwoorden	11
HOOFDSTUK 2: Aaneenschrijven	41
HOOFDSTUK 3: Het koppelteken of liggend streepje	51
HOOFDSTUK 4: Het trema of deelteken	61
HOOFDSTUK 5: De tussenklank -n	71
HOOFDSTUK 6: De tussenklank -s	77
HOOFDSTUK 7: Accenttekens	81
HOOFDSTUK 8: De apostrof of het weglatingsteken	85
HOOFDSTUK 9: Vreemde woorden of leenwoorden	89
HOOFDSTUK 10: Meervoudsvormen	99
HOOFDSTUK 11: Verkleinvormen	107
HOOFDSTUK 12: Hoofdletters	113
HOOFDSTUK 13: Afkortingen, letter- en initiaalwoorden	123
HOOFDSTUK 14: Splitsen in lettergrepen	129
HOOFDSTUK 15: Leestekens	135
HOOFDSTUK 16: Honderd moeilijke woorden	141
HOOFDSTUK 17: Zestien twijfelgevallen met ei en ij	143
Herhalingsoefeningen	147
Bronnenlijst	174

Inleiding

Rond 1860 ontwierpen Matthias de Vries en Lammert te Winkel, de eerste redacteuren van het Woordenboek der Nederlandsche Taal, onze spelling. Ze werd in België officieel ingevoerd in 1864, en in Nederland vanaf 1883 gebruikt voor officiële teksten. De spelling-De Vries en te Winkel was tot 1947 de enige aanvaarde spelling in ons taalgebied. In 1934 werd ze – alleen in Nederland – vereenvoudigd voor het onderwijs. Deze vereenvoudiging noemen we de spelling-Marchant.

De eerste aanpassing voor het algemene gebruik werd in België ingevoerd in 1946 en in Nederland in 1947. In 1954 werd de Woordenlijst van de Nederlandse taal – het Groene Boekje – uitgegeven als uitwerking van die spelling. Dat boekje bevatte voor bastaardwoorden een ‘voorkeurspelling’ en een alternatieve ‘toegelaten spelling’. Maar dat leidde tot heel wat onzekerheid bij veel taalgebruikers, en bovendien was de keuze tussen beide spellingen niet altijd even consequent.

In 1990 richtte de Nederlandse Taalunie (het Vlaams-Nederlandse overheidsorgaan dat werd opgericht om de belangen van de Nederlandse taal te behartigen) de commissie-Geerts op. Onder leiding van de Leuvense hoogleraar prof. dr. Guido Geerts kreeg deze commissie de opdracht om de spellingherziening te regelen. In 1995 werden de nieuwe spellingregels ingevoerd: de voorkeurspelling werd afgeschaft en er kwamen nieuwe regels voor de tussenklank -e(n) in samenstellingen.

In 1994 (dus nog vóór de verschijning van de nieuwe woordenlijst) besloten de toenmalige ministers van de Nederlandse Taalunie dat er om de tien jaar een actuele editie van het Groene Boekje zou verschijnen, maar met behoud van de spellingregels. De editie van 2005 telde zo’n 102 000 woorden; dat zijn er 6000 meer dan in de editie 1995.

In 2005 kwam de eerste nieuwe editie. De spellingaanpassingen die erin werden opgenomen, waren hoofdzakelijk vereenvoudigingen en verbeteringen. Toch werden er ook enkele regels veranderd en nieuwe regels toegevoegd. Zo werd de paardebloemregel geschrapt, zodat er maar vier uitzonderingen meer waren op de hoofdregel van de tussen-n. Verder kwamen er ook nieuwe

voorschriften voor het hoofdlettergebruik, voor de schrijfwijze van samenstellingen met letters, afkortingen en symbolen en voor Engelse leenwoorden. Dat betekende dat 2,7 procent van alle opgenomen woorden een nieuwe spelling kreeg. Ten slotte werden er ook een aantal nieuwe woorden aan de Woordenlijst toegevoegd. De editie van 2005 telde zo'n 102 000 woorden; dat zijn er 6000 meer dan in de editie 1995.

Aan de officiële woordenlijst van 2015 werden alleen nieuwe woorden en uitdrukkingen toegevoegd, waaronder heel wat woorden van Surinaamse en Caribische oorsprong. Ze bevat nu zo'n 180 000 woorden, bijna een verdubbeling van de lijst van 2005.

In Nederland en Vlaanderen is de officiële spelling verplicht voor het onderwijs en de overheid. Die officiële spelling (de Woordenlijst Nederlandse Taal) vind je op woordenlijst.org, dat vandaag ruim 224 000 trefwoorden en meer dan 830 000 woordvormen telt.

Hier kun je:

- de officiële spelling van woorden opzoeken, samen met alle vervoegingen (van de werkwoorden) en verbuigingen (van adjectieven en bijwoorden) van een woord;
- van elk woord zien tot welke woordsoort het behoort;
- zien hoe je een woord moet splitsen in lettergrepen;
- de betekenis van afkortingen opzoeken;
- het verschil in betekenis van gelijkkluidende woorden bekijken.

HOOFDSTUK 1

Werkwoorden

INLEIDING

Werkwoorden vervoegen, hoe begin je daaraan?

Stap 1: Zoek de infinitief van het te vervoegen werkwoord

Als je een werkwoord wil vervoegen, is het belangrijk om vanuit de correcte infinitief te starten. Dat zal voor veel werkwoorden wellicht een overbodige stap lijken, maar niet in volgende zinnen:

Baa... (o.t.t.) het niet, het schaadt ook niet.

- infinitief = baten
- Baat het niet, het schaadt ook niet.

De winnaar krijgt onder luid applaus een ereteken opgespel... (vd)

- infinitief = opspelden
- De winnaar krijgt onder luid applaus een ereteken opgespeld.

De organisatoren gelas... (o.v.t.) de wedstrijd af.

- infinitief = afgelasten
- De organisatoren gelastten de wedstrijd af.

Hildes praktijk is in grootte verdubbeld omdat ze zich nu over baby's ontferm... (o.t.t.)

- infinitief = ontfermen
- Hildes praktijk is in grootte verdubbeld omdat ze zich nu over baby's ontfermt.

Als je de infinitief kent, heb je een goede basis om de werkwoordspelling correct toe te passen. De werkwoordstam vinden, wordt dan al een stuk eenvoudiger.

Stap 2: Bepaal de werkwoordstam

De stam van het werkwoord is de infinitief van het werkwoord zonder -en of -n. Of nog correcter: de stam van het werkwoord komt overeen met de eerste persoon enkelvoud in de onvoltooid tegenwoordige tijd.

werken > ik werk

schudden > ik schud

Bij Nederlandse woorden kan een **v** of **z** nooit op het einde van een lettergreep staan. Een **v** wordt dan een **f**, een **z** een **s**:

leven > ik leef

lezen > ik lees

Stap 3: Zoek het onderwerp in de zin

Een werkwoord correspondeert met het onderwerp van de zin. Staat dat onderwerp in het enkelvoud of het meervoud? Gaat het om een eerste, tweede of derde persoon?

Ik zeg alleen dat ik het niet normaal vin... dat de kat binnen slaapt.

Ik is onderwerp in deze zin. Let op: soms staan het onderwerp en de persoonsvorm niet onmiddellijk naast elkaar.

Het land bie... je meer dan zon, zee en strand.

Het land is onderwerp in deze zin. Let op: je is hier meewerkend voorwerp.

Morgen wor... je broertje 8 jaar.

Je broertje is onderwerp in deze zin. Let op: je is hier bezittelijk voornaamwoord bij broertje.

Aan de ingang wor... je gevraagd 1 euro te betalen.

Het onderwerp in deze zin is *1 euro te betalen*. Let op: je is in deze zin meewerkend voorwerp.

Stap 4: Bepaal de werkwoordstijd en pas het vervoegingsschema toe

Er zijn acht werkwoordstijden:

De onvoltooid tegenwoordige tijd (o.t.t.)	ze studeert
De onvoltooid verleden tijd (o.v.t.)	ze studeerde
De voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.)	ze heeft gestudeerd
De voltooid verleden tijd (v.v.t.)	ze had gestudeerd
De onvoltooid tegenwoordige toekomstige tijd (o.t.t.t.)	ze zal studeren
De verleden tegenwoordige toekomstige tijd (v.t.t.t.)	ze zal gestudeerd hebben
De onvoltooid verleden toekomstige tijd (o.v.t.t.)	ze zou studeren
De voltooid verleden toekomstige tijd (v.v.t.t.)	ze zou gestudeerd hebben

Onderstaand schema kan je helpen om die werkwoordstijden te vervoegen:

De onvoltooid tegenwoordige tijd (o.t.t.)	
Ik	stam
Jij/u	stam + t
Hij/zij/het	stam + t
Wij	stam + en
Jullie	stam + en
Zij	stam + en
De onvoltooid verleden tijd (o.v.t.)	
stam + te / stam + de	
Voltooid deelwoord	
ge + stam + t/d/en	

1.1 DE ONVOLTOOID TEGENWOORDIGE TIJD (o.t.t.)

Hoofdregel

In de o.t.t. vervoeg je werkwoorden volgens onderstaand schema:

Ik	stam	ik studeer
Jij/u	stam + t	jij studeert
Hij/zij/het	stam + t	hij studeert
Wij	stam + en	wij studeren
Jullie	stam + en	jullie studeren
Zij	stam + en	zij studeren

MAAR:

Als de pv voor het onderwerp *je/jij* staat (inversie), schrijf je geen -t:

je fietst	fiets je?
je antwoordt	antwoord je?
je schrijft	schrijf je?
je leidt	leid je?

LET OP:

De regel geldt niet wanneer *je* meewerkend voorwerp of bezittelijk voornaamwoord is:

Op het examen wordt je gevraagd om het aanwezigheidsblad te tekenen.
Wordt je vriendje dan toch piloot?

LET OP:

De uitdrukking *naar verluidt* is een derde persoon enkelvoud (naar het verluidt).
Naar verluidt zal de nieuwe wet volgende maand van kracht worden.

1.2 DE ONVOLTOOID VERLEDEN TIJD VAN ZWAKKE WERKWOORDEN (o.v.t.)

Hier geldt de regel van 't kofschip. 't Kofschip is een niet-bestaand woord, enkel de medeklinkers zijn belangrijk.

Hoe werkt het?

- Als je de infinitief uitspreekt en de laatste klank die je hoort voor -en is een medeklinker van 't kofschip of een sj-klank (die komt vooral bij Engelstalige werkwoorden voor), dan vorm je de o.v.t. als volgt: **stam + te**.

missen	miste
lokken	lokte
onderstrepen	onderstreepte
wachten	wachtte

De speler miste een heel belangrijke wedstrijd.

Zij lokte hem met allerlei valse voorwendsels naar België.

Wie onderstreepte al die woorden?

Hij wachtte geduldig tot iedereen zijn kopij had ingediend.

- Als je de infinitief uitspreekt en de laatste klank die je hoort voor -en is geen medeklinker van 't kofschip of een klinker, dan vorm je de o.v.t. als volgt: **stam + de**.

branden	brandde
huilen	hulde
leren	leerde
skiën	skiede

Toen de bom ontplofte, brandde de auto helemaal uit.

Tijdens de film hulde ze de hele tijd.

Vorig jaar leerden we Italiaans.

Ik skiede nog nooit op kunstsneeuw.

1.3 DE VOLTOOID TEGENWOORDIGE TIJD VAN ZWAKKE WERKWOORDEN (v.t.t.)

Ook voor de v.t.t. is 't kofschip een handig hulpmiddel.

Hoe werkt het?

- Als je de infinitief uitspreekt en de laatste klank die je hoort voor -en is een medeklinker van 't kofschip of een sj-klank (die komt vooral bij Engelstalige werkwoorden voor), dan vorm je de v.t.t. als volgt: **(ge) + stam + t**.

missen	gemist
lokken	gelokt
onderstrepen	onderstreept
wachten	gewacht

De speler heeft een heel belangrijke wedstrijd gemist.
Zij werd met allerlei valse voorwendsels naar België gelokt.
Heb jij alle correcte woorden onderstreept?
Hij heeft gewacht tot iedereen zijn kopij had ingediend.

- Als je de infinitief uitspreekt en de laatste klank die je hoort voor -en is geen medeklinker van 't kofschip of een klinker, dan vorm je de v.t.t. als volgt: **(ge) + stam + d**.

branden	gebrand
huilen	gehuild
leren	geleerd
skiën	geskied

Toen de bom ontplofte, is de auto helemaal uitgebrand.
Tijdens de film heeft ze de hele tijd gehuild.
Vorig jaar hebben wij Italiaans geleerd.
Ik heb nog nooit op kunstsneeuw geskied.

LET OP:

Enkele werkwoorden – vooral sterke werkwoorden – vormen hun voltooid deelwoord op -en. Zie lijst 1.7.

1.4 HET VOLTOOID DEELWOORD ALS ADJECTIEF

Eindigt een voltooid deelwoord op -en, dan verandert er niets aan de schrijfwijze als je het als adjectief gebruikt.

bakken

gebakken

Het brood is gebakken.

Het gebakken brood ruikt lekker.

Eindigt een voltooid deelwoord op -t of op -d, dan voegen we een -e toe als je het als adjectief gebruikt.

stranden

gestrand

Het schip dat gisteren gestrand is, moet worden losgetrokken.

Het gestrande schip wordt straks losgetrokken.

LET OP:

Bij de laatste groep blijven de algemene spellingregels wel van toepassing. Dat betekent dat je na een korte klank de medeklinker moet verdubbelen en dat je bij een lange klank slechts één klinkerteken nodig hebt:

De mannen zijn uitgeput van het werk.

De uitgeputte mannen liggen in het gras.

Ik heb de foto wat vergroot.

De vergrote foto staat echt beeldig op je kast.

TIP:

Twijfel je aan de schrijfwijze van het adjectief, kijk dan naar de spelling van de infinitief. De uitgeputte mannen schrijf je met dubbele -t, want in de infinitief *uitputten* staan ook twee -t's.

De vergrote foto schrijf je met één -o en één -t, want in de infinitief *vergroten* staat ook maar één -o en één -t.

1.5 IMPERATIEF

De imperatief (gebiedende wijs) drukt een gebod (bevel) of verbod uit. Hij is altijd enkelvoud en komt overeen met de stam van het werkwoord:

Stuur me die documenten voor het einde van de week.

Word lid van onze vereniging en maak een verschil.

LET OP:

Als een imperatief gevolgd wordt door een *u* die onderwerp is, krijgt het werkwoord een -t:

Meldt u zich bij de receptioniste.

Denkt u gerust nog wat na.

Draait u zich even om.

Loopt u door, alstublieft!

MAAR:

Als *u* de betekenis heeft van *zich* (wederkerend voornaamwoord), dan staat er geen -t:

Wind u niet zo op.

Hoed u voor oplichters.

Bereid u voor op de presentatie van morgen.

(u kan hier vervangen worden door uzelf)

OPMERKING:

Stam + t is de verouderde vorm van de gebiedende wijs, die je alleen nog vindt in (oude) vaste uitdrukkingen (zoals in liedjes en Bijbelteksten):

Komt allen tezamen!

Bezint eer ge begint!

1.6 ENKELE TWIJFELGEVALLEN

- U + hulpwerkwoorden
Sommige hulpwerkwoorden hebben in de o.t.t. twee vormen. Beide zijn correct, maar wees consequent in het gebruik.

hebben	u heeft	u hebt
kunnen	u kan	u kunt
mogen		u mag
willen	u wil	u wilt
zijn	u is (verouderd)	u bent
zullen	u zult	u zou

- Hij wil of hij wilt?
Alleen hij wil is correct!
Hij wil altijd zijn eigen zin doen.

- Je zal of je zult?, je kan of je kunt?, je wil of je wilt?
In de tweede persoon enkelvoud schrijf je stam + t. Alleen wanneer *je* de algemene betekenis van *men* heeft, gebruik je *je zal*, *je wil* en *je kan*.

Je zult het zelf zien.

Je wilt zeggen dat het goed is.

Je kunt ook de trein nemen.

Je zal het maar meemaken.

Je bent jong en je wil wat.

Je kan maar beter goed verzekerd zijn.

1.7 STAMTIJDEN VAN ENKELE 'PROBLEEMWERKWOORDEN'

infinitief	o.v.t.	voltooid deelwoord
aanzien	zag aan	aangezien
afgelasten	gelastte af	afgelast
bederven	bedierf	bedorven
belijden	beleed	beleden
benijden	benijdde	benijd
bevelen	beval	bevolen
bidden	bad	gebeden
blazen	blies	geblazen
breien	breide	gebreed
brouwen	brouwde	gebrouwen
delven	dolf/delfde	gedolven
durven	durfde	gedurfd
eten	at	gegeten
genezen	genas	genezen
graven	groef	gegraven
hangen	hing	gehangen
heffen	hief	geheven
hijsen	hees	gehesen
jagen	jaagde (op jacht)/ joeg (andere betekenis)	gejaagd
kerven	kerfde/korf	gekerfd/gekorven

infinitief	o.v.t.	voltooid deelwoord
kijven	keef	gekeven
klagen	klaagde	geklaagd
klieven (door lucht)	kliefde	gekliefd
kloven (bv. diamant)	kloofde	gekloofd
krimpen	kromp	gekrompen
kunnen	kon	gekund
lezen	las	gelezen
malen (graan)	maalde	gemalen
meten	mat	gemeten
melken	molk/melkte	gemolken
mogen	mocht	gemogen
overhalen	haalde over	overgehaald
plegen (moord)	pleegde	gepleegd
pluizen	ploos (uitrafelen) pluisde (pluisjes)	geplozen gepluisd
plukken	plukte	geplukt
prijzen	prees (loven) prijsde (prijs bepalen)	geprezen geprijsd
raden	raadde	geraden
rekken	rekte	gerekt
rijgen	reeg	geregen
rijzen	rees	gerezen
scheppen	schiep (maken) schepte (putten)	geschapen geschept
scheren	schoor (baard) scheerde (over water)	geschoren gescheerd
schrikken	schrok	geschrokken
schuilen	schuilde/school	geschuild/gescholen
skiën	skiede	geskied
slaan	sloeg	geslagen
slagen	slaagde	geslaagd
snuiten	snoot	gesnoten
snuiven	snoof	gesnoven
spugen	spuugde	gespuugd
steken	stak	gestoken

infinitief	o.v.t.	voltooid deelwoord
stijven	steef (stijfse) stijfde (sterken)	gesteven gestijfd
stofzuigen	stofzuigde	gestofzuigd
stoten	stootte/stiet	gestoten
varen	voer	gevaren
vernissen	verniste	gevernist
verraden	verraadde	verraden
vouwen	vouwde	gevouwen
vragen	vroeg	gevraagd
vriezen	vroom	gevroren
vrijen	vrijde	gevrijd
waaien	waaide/woei	gewaaid
weven	weefde	geweven
willen	wilde/wou (enkelvoud) wilden (meervoud)	gewild
wreken	wreekte	gewroken
zweren	zwoer (eed afleggen) zwoor/zweerde (etteren)	gezwoeren gezwoeren
zuigen	zoog	gezogen

1.8 VERVOEGING VAN ENGELSE WERKWOORDEN

Engelse werkwoorden gedragen zich in het Nederlands zoals zwakke, regelmatige werkwoorden. Voor de o.v.t. en de v.t.t. volgen ze dus de regels van 't kofschip.

- Als je de infinitief uitspreekt en de laatste klank die je hoort voor -en is een medeklinker van 't kofschip of een sj-klank, dan vorm je de o.v.t. als volgt: **stam + te**. Voor het voltooid deelwoord wordt dat dan: **ge + stam + t**.

faxen	faxte	gefaxt
brunchen	brunchte	gebruncht

Heb je de documenten gefaxt?
We brunchten met vrienden op Pasen.

Oefeningen

Meer oefeningen? Die vind je vanaf pagina 147

1 NEDERLANDSE WERKWOORDEN: VUL DE JUISTE VORM VAN DE O.T.T. IN

1. Piet is een brave man die al twintig jaar getrouwd is met An en haar enorm _____ (aanbidden).
2. In dat geval _____ (melden) je je af bij de personeelsmanager.
3. Die vrouw is een echte feeks die haar kinderen van alles en nog wat _____ (verbieden).
4. Hildes praktijk is in grootte verdubbeld omdat ze nu ook huis-aan-huishulp _____ (aanbieden).
5. _____ (vermoeden) je vader ook dat het contract niet helemaal in orde is?
6. Wat Kristof bedoelt, is dat hij tegenwoordig meer aandacht _____ (besteden) aan de overdracht van de dossiers.
7. Het _____ (verbazen) me geenszins dat het voorstel van de minister op kritiek stuit.
8. Heb je zijn armspieren al eens gezien? Wat wil je als je elke dag _____ (kanoën).
9. Ik aanvaard het niet langer dat jij mij op zo'n manier _____ (antwoorden).
10. De verzekeringsagent liet weten dat zijn firma de reiskosten niet _____ (vergoeden).

2 NEDERLANDSE WERKWOORDEN: VUL DE JUISTE VORM VAN DE O.V.T. IN

1. Hij _____ (flirten) de hele avond met zijn secretaresse tot zijn vrouw hem tot de orde riep.
2. De man _____ (bonzen) zo hard op de deur dat ik me een ongeluk schrok.
3. Klopt het verhaal van die strandwacht, die gisteren twee kinderen van de verdrinkingsdood _____ (redden)?
4. De docent kon niet goed onder woorden brengen wat hij precies van ons _____ (verwachten).
5. Het _____ (misten) gisteren zo erg dat ik tijdens onze wandeling nauwelijks de afgrond kon zien.
6. Die twee Amerikanen _____ (vereuropesen) helemaal op een jaar tijd.
7. Waarom _____ (dubben) ze die Chinese film niet? Zonder ondertitels begreep ik er niets van.
8. Gelukkig waren alle passagiers al van boord gehaald toen het schip _____ (kapseizen).
9. Vorige week zaterdag _____ (fuiwen) we de hele nacht door.
10. Hij _____ (krabben) aan zijn kin terwijl hij de puzzel probeerde op te lossen.

3 NEDERLANDSE WERKWOORDEN: VUL DE JUISTE VORM VAN HET VOLTOOID DEELWOORD IN

1. Dat zijn de gevolgen van het feit dat je naar een multi-etnische buurt bent _____ (verhuizen).

2. Voor het bezoek van de staatssecretaris werd er _____ (schrobben) dat het een lieve lust was.
3. Hij ontkende ten stelligste dat hij dat bestand per ongeluk had _____ (wissen).
4. Marianne heeft het contract niet getekend. Ze is voor de voorwaarden _____ (terugdeinzen).
5. Hij heeft enorme armspieren. Dat komt omdat hij jaren _____ (judoën) heeft.
6. De leerling kreeg strafstudie omdat hij zich niet had _____ (beheersen) tijdens de rondleiding.
7. Hij heeft erg _____ (boffen) dat hij die stageplaats kon bemachtigen.
8. Heb je dat streekbiertje al eens _____ (proeven) waarover zoveel te doen is?
9. Heb je die vallende ster gezien? Wat heb jij _____ (wensen)?
10. Nog geen jaar later waren Marieke en Jonas al _____ (verloven).

4 NEDERLANDSE WERKWOORDEN: VUL DE JUISTE VORM VAN HET ADJECTIEF IN

1. De _____ (begroten) kosten bedroegen meer dan was afgesproken, dus het project ging niet door.
2. Wij waren blij met het _____ (verbreden) pad, want nu was het ook voor tante Sonja in haar rolstoel geen probleem om de locatie te bereiken.
3. De door de storm _____ (aanrichten) schade liep in de miljoenen.